

BEELDKWALITEITPLAN 'S-GRAVENWEG 2019

STIJLGIDS VOOR HET 'S-GRAVENWEGGEBIED

WAAROM DEZE GIDS?

Dwars door Capelle aan den IJssel loopt een bijzondere weg: de 's-Gravenweg.

De geschiedenis van dit oude lint gaat terug tot in de Middeleeuwen. Dat is te zien aan de monumentale boerderijen en tuinderijen langs de weg. En als enige plek in Capelle is hier het middeleeuwse landschap nog op grote schaal te ervaren. Het 's-Gravenweggebied heeft zich sindsdien ontwikkeld van een agrarisch polderlandschap naar een groen woon- en recreatiegebied, met bebouwing uit verschillende tijdslagen. Een gebied waar de geschiedenis voelbaar is.

Af en toe wordt er iets nieuws gebouwd in dit gebied. Soms komt er een woning, een aanbouw of een schuur bij. Een enkele keer wordt er een zorgboerderij of een restaurant toegevoegd. Met deze gids willen we u enthousiast en bewust maken van uw rol als opdrachtgever, eigenaar of architect bij het maken van deze plannen. Het is een gids die u inspiratie kan bieden om in dit bijzondere gebied aan de slag te gaan. Deze stijlgids nodigt u uit tot het maken van plannen, die als een maatpak passen bij het bijzondere karakter van de 's-Gravenweg.

Hoe gebruikt u deze gids	5
1. De geschiedenis van het lint	11
2. De stijl van het lint	17
Toetsingscriteria	24
3. De kaveltypen van het lint	29
Onbebouwde kavels	32
Boerderijen en tuinderijen	34
Geschakelde bebouwing	36
Vrijstaande bebouwing	38
Buurten op kavels	40
Villaparken	42
Voorbeeld	44

HOE GEBRUIKT U DEZE GIDS?

DE 'S-GRAVENWEG van Rotterdam tot Gouda

Het Capelse deel van de 's-Gravenweg maakt deel uit van een kilometers lang historisch lint, lange tijd de enige verbinding over land tussen Rotterdam en Gouda. Waar in Rotterdam de polders inmiddels grotendeels zijn dichtgebouwd, is in Nieuwerkerk juist nog veel landelijk gebied aanwezig. Richting Gouda wordt dit karakter weidser en meer agrarisch.

Het Capelse deel van de 's-Gravenweg bestaat uit een bijzondere mix van open landschap en bebouwing van verschillende leeftijden en stijlen. Juist die mix is belangrijk voor de rijkdom en het karakter van het gebied.

EEN HISTORISCH LINT

een kralensnoer met parels,
glimmende kralen en houten knopen
en soms ook even helemaal niets

Je kunt de 's Gravenweg, met daaraan de verschillende kavels, zien als een snoer met kralen van diverse soort en maat. Samen maken ze de kwaliteit en ontspannenheid van het historische lint. Het is een organische gegroeide structuur die steeds is opgepoetst en aangevuld met nieuwe kralen. Soms komt er een hanger of medaillon voor en soms ook even helemaal niets.

Houten knopen

Niets zo kenmerkend als de oorspronkelijke boeren, tuinders- en arbeidersstijl. Kenmerkend is de boerentekiel en het werkpak met houten knopen. Dat karakter is en blijft de basis voor het snoer als totaal. Soms zijn de houten knopen klein en dof, soms groot en glanzend gelakt.

Glimmende kralen

In de tijd is het snoer aangevuld met glimmende kralen. Op lege plekken zijn netjes afgemeten kralen gekomen, die soms rijk versierd en soms ingetogen chic zijn. De glimmende kralen hebben in de tijd de overhand gekregen. Waardoor het kralensnoer op sommige plaatsen zwaar behangen oogt.

Parels

Zo af en toe is er een parel aan het snoer geregen. Parels ontstaan niet vanzelf. Ze hebben tijd nodig of er is bijzondere aandacht voor vereist om ze te maken. De parels blinken uit in eenvoud en perfectie. Parels moet je niet te veel hebben. Ze hebben de neiging alle aandacht te trekken.

Hangers en medaillons

In het gebied komen ook grotere invullingen voor die 'aan' de weg hangen. Ze zijn toegankelijk vanaf de 's-Gravenweg maar zijn op zichzelf ontworpen en hebben een gesloten karakter. Ze tonen als een hanger of medaillon met daarin soms pareltjes verwerkt.

Ook even helemaal niets

De openheid en het niets zijn een welkome afwisseling tussen de kralen. Je kunt zeggen dat sommige kralen daarmee beter uitkomen en de "huid" achter het kralensnoer mooi toont.

EN WAT VOEGT U TOE AAN HET LINT?

een bijzonder gebouw voor een bijzondere plek

Het bijzondere ruimtelijke karakter van het 's-Gravenweggebied is een kwaliteit die we willen behouden en versterken.

Elke bouwaanvraag wordt daarom getoetst aan de hand van de uitleg en de criteria in deze stijlguide. In gesprek met het Q-team bekijkt u op welke manier uw plan past aan het bijzondere kralensnoer van de 's-Gravenweg. Vroeg in overleg gaan met elkaar heeft grote meerwaarde voor het proces en het resultaat.

Aan de slag in vier stappen!

1

Laat u in hoofdstuk 1 inspireren door de rijke **geschiedenis** van het kralensnoer, het lint van de 's-Gravenweg.

2 Bekijk in hoofdstuk 2 de **algemene stijlkenmerken** van het kralensnoer en bedenk hoe uw ontwikkeling hierin past.

Criteria voor toetsing

Alle plannen in het 's-Gravenweggebied worden getoetst aan de algemene toetsingscriteria (pagina 24 t/m 27).

3

Hoofdstuk 3 beschrijft de **verschillende kaveltypen** aan het lint. Op de plattegrond op pagina 30 kunt u vinden welk type kavel ('kraal') u heeft. Verdiep u daarna in de specifieke **kenmerken** (vanaf pagina 32).

4

Een goed plan is maatwerk. Deze gids is een uitnodiging om over uw plan in gesprek te gaan **met het Q-team**. Samen met het team bekijkt u hoe uw plan in het gebied past.

U heeft nu voldoende handvatten om uw plan uit te werken zodat het **vergunningproces en de kwaliteitstoetsing** soepel worden doorlopen.

1 DE GESCHIEDENIS VAN HET LINT

DE WEG NAAR KRALINGEN

een korte geschiedenis van het 's-Gravenweggebied

We gaan op ontdekkingsstocht langs de 's-Gravenweg om te zien hoe het gebied zich door de eeuwen heen heeft ontwikkeld. Daarbij bekijken we ook hoe deze tijdlagen vandaag de dag nog steeds te beleven zijn.

Het ontstaan van een landschap (tot 1100)

Het landschap van de 's-Gravenweg ligt in één van de laagste delen van Nederland. Toen de laatste IJstijd 15.000 jaar geleden ten einde kwam, steeg de zeespiegel en kwam de zee steeds meer landinwaarts. In een periode van ruim 9000 jaar vormden zich in dit gebied uitgestrekte moerassen. Er ontstond een dik pakket van afgestorven moerasplanten, struiken en bomen. Het moeras werd veen.

Dit proces ging door totdat de mens zich in het begin van de Middeleeuwen met het landschap ging bemoeien. In die tijd werd de 's-Gravenweg aangelegd, op de grens van het veengebied en het gebied dat onder invloed stond van de rivier. Of het de eerste weg is die ooit in Nederland is aangelegd is, valt niet meer te achterhalen. Vast staat wel dat het een van de oudste wegen van ons land is. Het spreekwoord luidt dan ook: 'zo oud als de weg naar Kralingen'.

Van veenmoeras naar agrarisch gebied (1100-1850)

In eerste instantie had de 's-Gravenweg een waterkerende functie. Door de vraag naar landbouwgrond werd de behoefte aan een dijk direct langs de rivier echter steeds groter. Na de aanleg van de rivierdijk kwam de 's-Gravenweg binnendijs te liggen.

Om de grond te kunnen bebouwen, moest het veen ontgonnen worden. De begroeiing werd verwijderd en waar nodig werd het terrein geëgaliseerd. Door de aanleg van akkers trad ongewild een versnelde waterafvoer op. Die wateroverlast werd opgelost door het graven van sloten.

Al snel werd duidelijk dat de wateroverlast grootschaliger moest worden aangepakt. Er werd een structuur aangelegd van kades, met haaks daarop ontwateringsloten. In het gebied werden vervolgens zogenaamde tienhoven uitgezet. Zo ontstond het kenmerkende 'slagenlandschap'. In eerste instantie werden de gronden gebruikt voor veeteelt en akkerbouw. In de loop der eeuwen vond een verschuiving plaats naar het produceren van producten voor de scheepswerven, zoals touw en zeildoek. Vanwege deze hennepcultuur werden de kavels in het 's-Gravenweggebied steeds smaller.

Ten noorden van de 's-Gravenweg ontstond in deze periode een groot plassengebied. Dit kwam door de turfwinning. Turf was een veel gebruikte brandstof en werd gewonnen uit veen. Vanwege het belang als wegverbinding tussen Gouda en Rotterdam bleef de 's-Gravenweg hiervan gespaard. De weg werd in 1679 bestraat en was daarmee één van de eerste straatwegen van Nederland.

Sporen uit de periode 1100-1850

- De 's-Gravenweg met het slagenlandschap
- Oude kades, wegen (Oude en Nieuwe Laan, Kerklaan), mienten
- Veeboerderijen inclusief kleine boomgaarden
- Grensmarkeringen (grenspalen)

Spoor en inpoldering (1850-1945)

In de tweede helft van de 19de eeuw werd het Nederlandse landschap door waterstaatkundige ingenieurs grondig veranderd. Dit gold ook voor het 's-Gravenweggebied. Het plasseengebied aan de noordkant van het gebied, ontstaan door de turfwinning, werd drooggemalen. Hiervoor werden de Ringvaart, het Jan Anne Beijerinckgemaal en de Bermweg aangelegd.

In 1855 opende de derde spoorlijn van Nederland, van Utrecht, via Capelle naar Rotterdam. Die spoorlijn heeft daar bijna een eeuw geleefd, totdat deze in 1953 werd verlegd naar de inmiddels gerealiseerde Prins Alexanderpolder. Op het tracé van de oude spoorbaan werd later de Abram van Rijckevorselweg aangelegd (1965).

Na de vorige eeuwwisseling werd bovendien overgeschakeld van akkerbouw naar veeteelt en tuinbouw. Dit kwam vanwege de snelle groei van Rotterdam. Er ontstond een enorme vraag naar zuivel- en tuinbouwproducten. Langs de 's-Gravenweg verschenen in die tijd nieuwe bouwtypen: tuinderswoningen, arbeiderswoningen, het eerste buurtje op een kavel en vrijstaande villa's. De nieuwbouw leidde tot een verdichting van het lint, waarbij ook de zuidzijde van de weg werd bebouwd. De 'Stationsbuurt' – in de nabijheid van het voormalige station – is het oudste voorbeeld langs de 's-Gravenweg waarbij op een kavel meerdere woningen achter elkaar werden gebouwd. Het buurtje werd gebouwd tussen 1925 en 1928 voor arbeiders en kruideniers.

Sporen uit de periode 1850-1945

- Ringvaart, Bermweg, J.A. Beijerinckgemaal en Pr. Alexanderpolder
- Tracé spoorbaan (nu Abram van Rijckevorselweg)
- Arbeiderswoningen en tuinderswoningen
- Stationsbuurt

Grootschalige uitbreidingen (1945 - 1975)

Na de Tweede Wereldoorlog groeiden Capelle en Rotterdam explosief. Deze uitbreidingen hebben de identiteit van het 's-Gravenweggebied sterk beïnvloed: het landschap werd ingeklemd tussen nieuwbouw. Dat is met name aan de zuidzijde duidelijk merkbaar. In het gebied zelf verrees in de jaren vijftig de eerste villawijk van Capelle: het 's-Gravenpark. Ten noorden hiervan werd Schenkel Oost gebouwd, een kleinschalige, ambachtelijke wijk met een mooie groenstructuur. De wijk bestaat uit circa 300 woningen en voorzieningen zoals kerken, scholen en een winkelcentrum.

In tweede helft van de 20e eeuw kwam het Capelse Stadshart tot ontwikkeling. De Kanaalweg, die tot dan toe een centrale rol in Capelle had, verzwakte en verrommelde hierdoor. Wel werd het een belangrijke aanrijroute naar het stadshart. Door de verdichting van het gebied nam het gemotoriseerde verkeer over de 's-Gravenweg toe. Daarom werd de weg in de jaren zestig geasfalteerd, waarbij een aantal karakteristieke bruggen zijn verdwenen.

Luxe wonen in het groen en recreatie (1975 - heden)

Capelle bleef verder groeien. Wijken als de Hoeken en Schollevaar ontstonden. Maar nog tijdens de bouw van deze uitbreidingswijken sloeg de tijdgeest radicaal om. De in het 's-Gravenweggebied geplande hoogbouw ging niet door. En er kwam aandacht voor recreatie en natuur.

In plaats van flats werd de golfbaan aangelegd. Ook dit had grote impact op het gebied: sloten werden vergraven tot grotere waterpartijen en het terrein kreeg het karakter van een Engels landschapspark. De nieuwbouw van villa's en van villaparken zorgden voor een verdere verdichting van het lint. De agrarische bebouwing langs het weg maakte plaats voor vrijstaande woningen. Een aantal historische boerderijen kreeg een nieuwe recreatieve bestemming en bleef daarmee behouden, als tastbaar onderdeel van het agrarische verleden.

Sporen uit de periode 1945-heden

- Villawijk 's-Gravenpark en Schenkel Oost (beschermde dorpsgezichten)
- Golf en countryclub Capelle
- Villawijken Wegelingpark en 's-Gravendreef
- Schenkelse dreef en Burg. van Beresteijnlaan

2

DE STIJL VAN HET LINT

De 's Gravenweg als kralensnoer

Zichtbaar slagenlandschap

Nonchalante mix van stijlen

Bebouwing staat vrij op het kavel

Lage gebouwen met een kap

Ingetogen en ambachtelijk

DE 'S GRAVENWEG ALS KRALENSNOER

Een smalle weg met sloten en knotwilgen

De 's-Gravenweg heeft door de eeuwen heen nagenoeg hetzelfde profiel behouden: een smalle weg met aan beide zijden knotwilgen en sloten (de weteringen). Dit is typerend voor het Capelse deel van de 's-Gravenweg, maar het profiel is niet overal bewaard gebleven. In Rotterdam is bijvoorbeeld nog maar weinig van het oorspronkelijke karakter terug te vinden.

Die knotwilgen staan er niet toevallig. Het zijn bomen die goed tegen water kunnen en de slootkanten stevig houden. Bovendien leveren ze wilgentenen, waarmee vroeger bijvoorbeeld manden of hekken werden gemaakt.

Langs de 's-Gravenweg zijn nog oude historische wegen en waterstructuren aanwezig, zoals de Kerklaan, de Oude en Nieuwe Laan en de overgebleven mienten en kades uit de ontginningsperiode.

Je kunt de 's-Gravenweg, met daaraan de verschillende kavels en bebouwing, zien als een snoer met kralen van diverse soort en maat. Samen maken ze de kwaliteit en ontspannenheid van het historische lint. Het is een organische gegroeide structuur die steeds is opgepoetst en aangevuld met nieuwe kralen. Soms komt er een hanger of medaillon voor en soms ook even helemaal niets.

ZICHTBAAR SLAGENLANDSCHAP

langgerekte kavels dwars op het lint

Het beeld langs het Capelse gedeelte van de 's-Gravenweg wordt sterk bepaald door de landschappelijke structuur. Het is de enige plek binnen de gemeente waar het eeuwenoude polderlandschap nog zo duidelijk is te zien.

Dit landschap is opgebouwd uit smalle, langgerekte kavels ofwel 'slaggen', die hun oorsprong hebben in de veenontginning van het gebied. De kavels aan de noordzijde van de 's-Gravenweg zijn meestal lang: zo'n 350 meter. Aan de zuidzijde en bij de golfbaan zijn de kavels veel korter.

Verspreid langs het lint is nog een aantal groene, onbebouwde kavels te vinden. Deze zijn heel waardevol, omdat ze het slagenlandschap zichtbaar houden met vergezichten naar de grenzen van het gebied. Deze kavels worden vaak als weiland gebruikt. Zo herinneren ze ons aan het agrarische verleden van het gebied. De meeste onbebouwde kavels zijn te vinden in het oostelijk gebied ten zuiden van de 's-Gravenweg.

NONCHALANTE MIX VAN STIJLEN

de ongedwongen sfeer van het lint

De 's-Gravenweg verkleurt van Rotterdam naar Gouda langzaam van een stedelijk naar een landschappelijk karakter. De openheid van het landschap, samen met de lage dichtheid van de bebouwing, onderscheiden het Capelse deel van het Rotterdamse en het Nieuwerkerkse deel van het 's-Gravenweggebied.

In de loop van de eeuwen zijn de kavels langs de 's-Gravenweg op zes verschillende manieren ingevuld: je vindt er onbebouwde kavels, boerderijen en voormalige tuinderijen, geschakelde woningen, buurten op kavels, vrijstaande bebouwing en villaparken. Het landschappelijke karakter van de weg is ondanks die verscheidenheid aan kavels en bebouwing behouden gebleven.

De verschillende typologieën van verkaveling en bebouwing bepalen de sferen in het lint. Deze gezonde mix van stijlen en achtergronden, en de nonchalante, ongedwongen sfeer van de erven vormen de rijkdom van het gebied. Juist door heel gewone elementen te behouden of een nieuw functie te geven ontstaat iets bijzonders.

BEBOUWING STAAT VRIJ OP HET KAVEL

zorgvuldige ligging aan het lint

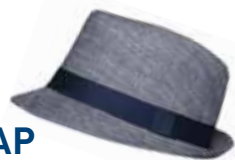
De kavels langs de 's-Gravenweg worden van elkaar en van de weg gescheiden door water. Langs deze sloten heb je een mooi doorzicht naar het achterland van de kavels. Doordat de oevers op een natuurlijke manier zijn ingericht, blijft de landschappelijke sfeer bewaard.

Via een brug kom je vanaf de 's-Gravenweg op een kavel terecht. De bebouwing ligt wat naar achteren op het perceel: er is een open voorruimte, vaak een tuin of een boomgaard. In het gebied zijn zelfs nog een aantal zeer oude boomgaarden aanwezig.

De hoofdbebouwing staat vrij op het kavel en is meestal kleinschalig van opzet. Opvallend is dat de bebouwing in de eerste lijn 'trapsgewijs' ligt ten opzichte van de 's-Gravenweg: de bebouwing ligt niet evenwijdig aan de weg, maar wel evenwijdig aan de sloten tussen de kavels. In de meeste gevallen is het hoofdgebouw langgerekt en in de diepte richting van het kavel gebouwd. Geschakelde bebouwing vaak juist in de langsrichting van de weg.

Bijgebouwen staan achter het hoofdgebouw, vaak vrij in de ruimte en enigszins nonchalant maar functioneel op het erf verdeeld.

LAGE GEBOUWEN MET EEN KAP

aansluiting op het landschap

Bebouwing langs de 's-Gravenweg heeft van oudsher een kap. Dat is logisch: het regent veel in ons land en een hellend dak is nou eenmaal het best aangepast op dit weer. Door een lage dakgoot krijgen de gebouwen ook 'geaardheid' en horen ze meer bij het landschap. In dit gebied vind je dan ook veel lage gebouwen met een soms hoge kap direct bovenop de onderste bouwlaag.

Gebouwen met twee bouwlagen met kap zijn hier een opvallende verschijning. Dat is voorbehouden aan de meer voorname gebouwen zoals de chique herenboerderij of de notariswoning. Van oorsprong komt zo'n woning overigens niet in landelijk gebied voor: het is een stedelijk bouwtype.

Het overstek – hoe ver het dak uitsteekt – draagt ook bij aan de aarding van het gebouw: met een zwaardere schaduw onder de dakgoot oogt een gebouw horizontaler. Die horizontaliteit is niet alleen terug te vinden in gebouwen met een kap, maar ook bij de lage modernistische bebouwing langs de 's-Gravenweg.

INGETOGEN EN AMBACHTELIJK

uit grootmoeders kast of iets nieuws?

De stijl in het 's-Gravenweggebied is vaak ingetogen en ambachtelijk. Er zijn veel items die uit grootmoeders kast komen. Dat is niet toevallig: de traditionele stijlen hebben het gebied in de loop der tijd aangekleed en ingekleurd. Traditioneel wil echter niet zeggen dat wat er nu gebouwd wordt historiserend moet zijn het zegt iets over de ambachtelijke kenmerken van het bouwen in een bepaalde tijd. Het 's-Gravenweggebied is een verzameling overblijfselen uit alle tijden; er is geen 'oorspronkelijke stijl' die de boventoon voert. Wel kun je de meest opvallende stijlkenmerken van dit gebied zien als onderdeel van een rijke traditie.

Ook de materialen en kleuren in het 's-Gravenweggebied zijn zeer divers. Baksteen komt veel voor, variërend van donkerrood tot zandkleurig wit. Er zijn pannendaken, rieten daken en een enkele keer daken bedekt met leisteen. Van oudsher werden materialen lokaal verworven zoals de ijsselstenen en riet voor de kappen. Kenmerkend is dat er sprake is van een ingetogen kleurgebruik, passend in de omgeving.

Wie nu bouwt voegt in deze tijdgeest iets toe. De traditie kan daarbij vormgegeven worden met meer hedendaagse middelen. Een laag gebouw van bijvoorbeeld hout en glas kan prachtig in een polderlandschap of langs een waterkant passen.

Een gebouw heeft een gezicht...

via de ramen kijkt het de wereld in. Daar bovenop rust, als een hoedje, het dak. Om niet op te vallen kun je een hoed tot over de ogen trekken. Voor een gebouw geldt dat ook: hoe meer het dak er overheen valt, hoe minder het opvalt. Een klein dak, hoog op het gebouw, is als een sjiek hoedje achter op het hoofd. Daaronder zien we het gezicht: zelfverzekerd kijkt het rond. Een oude boerenhooischuur is het andere uiterste. Het dak is tot over de oren doorgetrokken, de schuur valt nauwelijks op.

TOETSINGSCRITEIA

beeldkwaliteitscriteria voor de 's-Gravenweg

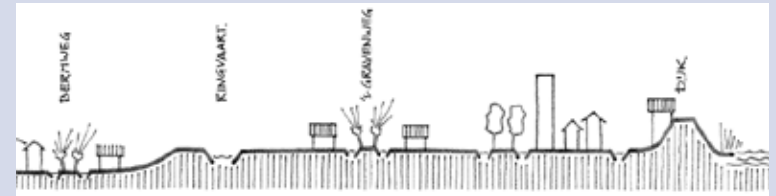
Elke bouwaanvraag wordt getoetst aan regels die zijn opgenomen in het bestemmingsplan. In het bestemmingsplan staan eisen ten aanzien van de maatvoering, goothoogte, nokhoogte, situering en gebruik. Regels over de beeldkwaliteit van een gebouw en de directe omgeving staan in deze stijlgids (het beeldkwaliteitplan) en vormen uitgangspunt voor de kwaliteitsborging en welstandstoets. Het beeldkwaliteitplan vormt een aanvulling op het welstandbeleid. Het 's-Gravenweggebied kent een bijzonder welstandniveau en is cultuurhistorisch waardevol. De omgeving van en rondom monumenten en waardevolle landschapselementen krijgt daarbij extra aandacht.

INPASSING AAN DE 'S-GRAVENWEG

Landschap

- 1 Houd de onbebouwde kavels vrij van bebouwing en grootschalige verharding om de structuur, de openheid en het groene karakter van het gebied herkenbaar te houden.
- 2 Behoud de landschappelijke structuur van het gebied: sloten blijven open en kavels worden niet samengevoegd.
- 3 Behoud het profiel van de 's-Gravenweg, met aan beide zijden knotwilgen en sloten. De bermen zijn groen, parkeervakken of voetpaden zijn er niet toegestaan.
- 4 Behoud en versterk de nog aanwezige historische wegen en waterstructuren die de geschiedenis van het gebied herkenbaar houden.

- 5 **Sloten, bruggen en doorzichten**
De sloten naast de 's-Gravenweg horen bij het historische wegprofiel en blijven daarom in het zicht. Bij de toegang naar de kavel is een brug verplicht.
- 6 Eén brug per kavel is het uitgangspunt. Vermijd brede bruggen of twee bruggen naast elkaar. Op de brug wordt niet geparkeerd.
- 7 De brug wordt in samenhang met het landschap vorm gegeven. Een brug met een gekromd brugdek heeft de voorkeur en de waterlijn moet zichtbaar blijven. Wanneer er een leuning wordt toegepast, dan is dit een opengewerkte lage leuning. Ingetogen kleur- en materiaalgebruik.
- 8 Toegangspoorten staan op het erf en zijn transparant vorm gegeven. Kleur- en materiaalgebruik passend bij het landschap of het erf.
- 9 Houd de eventuele beschoeiing van de sloten zo laag en natuurlijk mogelijk en vermijd versteende kades en massieve landhoofden van bruggen.
- 10 Behoud het doorzicht naar het achterland. Dat betekent: geen bebouwing, erfafscheidingen of andere obstakels direct langs de sloten. Terrassen of vlonders voorbij de oeverlijn zijn niet toegestaan.

HOE STAAT DE BEBOUWING OP HET KAVEL

Oriëntatie en positie ten opzichte van de weg

- 1 Het maximaal bebouwen van kavels is niet wenselijk. Streef in schaal en architectuur naar in het landschap passende bouwvolumes. Bebouwing staat minimaal 19 meter uit de as van de weg. Hoge en/of brede bebouwing staat verhoudingsgewijs dieper op het kavel.
- 2 Het hoofdgebouw staat evenwijdig aan de zijslot van het perceel en volgt zo veel mogelijk de diepterichting van de kavel.

Rooilijnen: voorgevel, zijgevel en achtergevel

- 3 Het hoofdgebouw wordt met een herkenbare voorgevel op de 's-Gravenweg georiënteerd. De voorgevel-rooilijn staat haaks op die van de zijgevel. De kenmerkende 'getande' situering ten opzichte van de weg wordt op deze wijze gewaarborgd. De entree van de woning kan zich ook in de zijgevel bevinden.
- 4 De grens van het bouwperceel ligt minimaal 3 meter uit de eigendomsgrens of, bij een sloot, 3 meter uit de kant van de sloot (waterlijn).

Onderlinge afstand van de bebouwing en afstand tot sloten

- 5 Wanneer er sprake is van twee of meer verschillende hoofdgebouwen dan moeten deze minimaal 6 meter uit elkaar staan (3 meter uit de erfrens) of aaneen worden gebouwd (geschakeld). Vrijstaande garages of bergingen mogen aan elkaar worden gebouwd.
- 6 Alle bebouwing (hoofd- en bijgebouwen) blijft minstens 3 meter uit de kant van de sloot (waterlijn). Vanwege het onderhoud blijft bebouwing minimaal 5 meter uit de kant van een hoofdwatergang. Dempen van sloten is niet toegestaan.

Voorterrein

- 7 Kavels aan de 's-Gravenweg hebben een ruim voorterrein. Het voorterrein wordt grotendeels groen ingericht en is vanaf de weg zichtbaar. Vermijd grote grindvlaktes. Gebouwen zoals carports zijn op het voorterrein niet toegestaan.
- 8 Parkeren voor de voorgevelrooilijn is alleen toegestaan wanneer aantoonbaar kan worden gemaakt dat een alternatief onmogelijk is. Uitgangspunt is dan een landschappelijke inpassing van parkeren (ingroenen).

Inrichting van de tuin

- 9 Tuinen leveren een belangrijke bijdrage aan de groene, landschappelijke en open beleving van de 's-Gravenweg. Een inrichtingsplan maakt onderdeel uit van de planvorming.
- 10 Behoud en versterk bij historische waardevolle kavels de inheemse beplanting: knotwilgen, elzen, riet (vochtminnende beplating). Een siertuin heeft traditionele boerenplanten: boeren hortensia, pioenroos, lelie, akelei, phlox. Een boomgaard heeft hoogstamvruchtbomen.

BEBOUWING OPZICHELZELF

Bouwmassa, bouwhoogte en goothoogte

- 1 De onderlinge verhouding tussen lengte, breedte en hoogte van de bouwmassa moet aansluiten op de maat van de bestaande bebouwing en de positie in de omgeving. Het onderscheid tussen hoofd en bijgebouwen moet herkenbaar zijn.
- 2 De bouwhoogte is één laag met een kap. In uitzonderlijke gevallen is twee lagen met een kap of één laag met een hoge kap van twee lagen mogelijk. Bijvoorbeeld als een kavel heel breed en diep is en het gebouw verder terug ligt vanaf de 's-Gravenweg.
- 3 Een gebouw heeft bij voorkeur een lage goothoogte (3 tot 4 meter hoog).

Typologie en hoofdvorm

- 4 Nieuwbouw zoekt aansluiting bij de typologieën binnen de variatie van het lint (kralensnoer). Versterken van de mix van typologieën (variatie) op de specifieke locatie of zone van het lint is daarbij een uitgangspunt.
- 5 De keuze van de hoofdvorm moet passen in de directe omgeving. Dakvorm en nokrichting zijn vrij en passen bij de bouwstijl en typologie.

Gevelopbouw

- 6 De woning is uniek voor de locatie ontworpen. De gebouwde en ongebouwde omgeving is daarbij van invloed op de bouwstijl. Er wordt zuiverheid in bouwstijl nagestreefd passend in de context van een Zuid-Hollands agrarisch lint.
- 7 Uitgangspunt is een evenwichtige compositie van de gevel. Symetrie is daarbij niet het automatische uitgangspunt. De geleding van de gevel is overwegend vertikaal en heeft dieptewerking en beeldkracht (plastiek).

Materiaalgebruik, detaillering en kleurgebruik

- 8 Voor de materialisatie geldt dat gebruik dient te worden gemaakt van ambachtelijke materialen die aansluiten op de bestaande bebouwing. Geen glanzende en opvallende materialen.
- 9 Detaillering is ambachtelijk en verfijnd. Er dient sprake te zijn van een consistente toepassing van de specifieke detaillering zoals gevelafwerking, ornamenten, voegvormen en kleur, metselwerk, etc. horende bij de bouwstijl van het plan.
- 10 Kleurgebruik is traditioneel en ingetogen. Het gebruik van sterk contrasterende kleuren in grote vlakken is niet toegestaan.

3

DE KAVELTYPEN VAN HET LINT

Onbebouwde kavels

Boerderijen en tuinderijen

Geschakelde bebouwing

Vrijstaande bebouwing

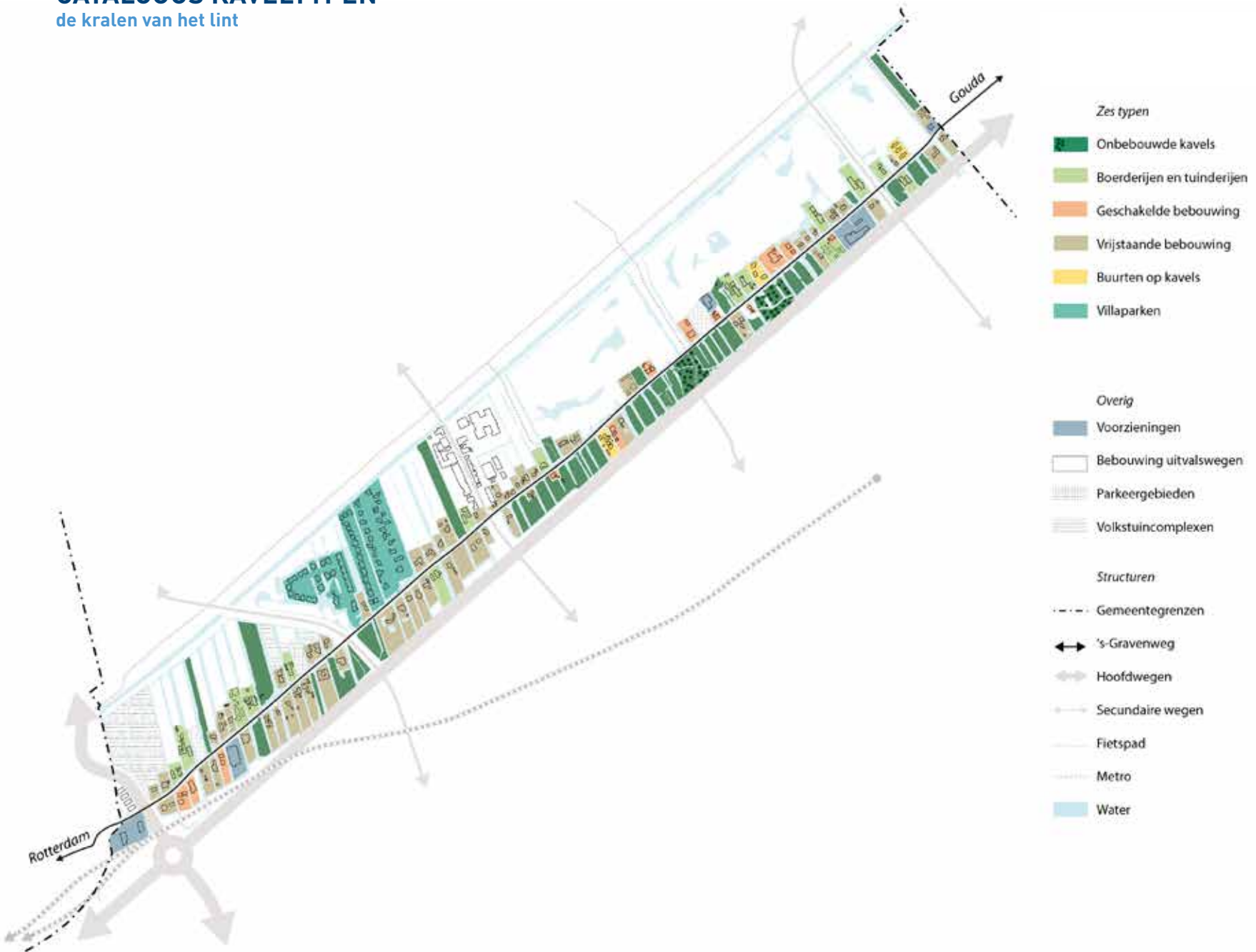
Buurten op kavels

Villaparken

CATALOGUS KAVELTYPEN

de kralen van het lint

ONBEBOUWDE KAVELS

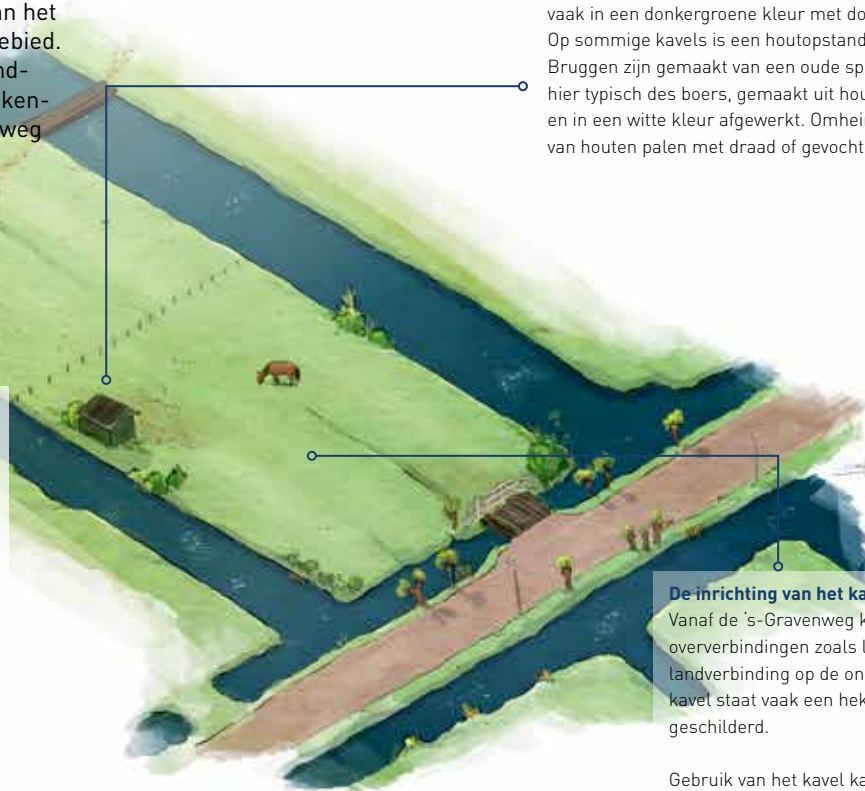
sfeerimpressie

De onbebouwde en landschappelijke kavels leveren een belangrijke bijdrage aan de identiteit en natuurwaarden van het gebied. De kavels zijn overblijfselen van het agrarisch gebied. De kavels zijn overblijfselen van het agrarisch slagenland-schap. De kavelbreedte varieert en de kavels worden gekenmerkt door openheid en doorzichten vanaf de 's-Gravenweg naar het achterland.

Kansen voor recreatie en ecologie

Het landschap is nog in grotere oppervlaktes zichtbaar aanwezig. Behoud van het landschap kan goed worden gecombineerd met kleinschalige recreatie, wandelroutes en informatieborden.

Bij de herinrichting van het Oude Laantje is een bijna vergeten pad hersteld met materialen en beplanting die passen in de sfeer van de omgeving en refereren aan de historische situatie. Bij het aanleggen van klompenpaden wordt gedacht aan een informele onverharde wandelroute voor mensen die langs de 's-Gravenweg wandelen en even van de doorgaande weg af willen. Bestaande wandelpaden zoals rond de golfbaan, of het jaagpad langs de ringvaart geven toegang tot en zicht op het onbebouwde achterland. Er zijn twee typen onbebouwde kavels. Enerzijds de graslandpercelen (weilanden) en anderzijds het hakhoutbos (bijvoorbeeld het terrein nabij de scouting). Op de raslandpercelen broeden tussen de boterbloemen nog weidevogels als de Kievit en de scholekster. Het hakhoutbos bestaat uit kleine bosschages van aangeplante elzen, wilgen of berken. De overhangende takken van deze hakhout- of geriefhoutbosjes bieden voor eenden, meerkoeten en waterhoentjes beschutting. Zangvogels en kleine zoogdieren vinden dekking in de bomen en struiken. De afwisseling van de open weide en de geslotenheid van het 'bos' bieden veel verschillende kansen voor ecologie.

Kenmerken van de bebouwing

De kavels zijn onbebouwd. Soms is een kavel in gebruik voor kleinvee en is een schuilhok nodig. Zo'n schuilhok is een eenvoudig en functioneel vormgegeven halfopen schuurtje dat vaak in een donkergroene kleur met donker dak is uitgevoerd. Op sommige kavels is een houtopstand of paardenren gemaakt. Bruggen zijn gemaakt van een oude spoorbiel. Hekken zijn hier typisch des boers, gemaakt uit houten planken en in een witte kleur afgewerkt. Omheiningen zijn eenvoudig en van houten palen met draad of gevogchten wilgentenen.

De inrichting van het kavel

Vanaf de 's-Gravenweg kom je via landelijke oververbindingen zoals loopbruggen of een landverbinding op de onbebouwde kavel. voor het kavel staat vaak een hek, landelijk, eenvoudig en wit geschilderd.

Gebruik van het kavel kan variëren. Vaak is er plek voor kleinvee, waarvoor dan een schuilhok nodig is. Ook zijn wijdevogels een vaakgeziene gast. Enkele onbebouwde kavels zijn smaller en worden begeleid door knotwilgen aan weerszijde. Dit zijn oude landwegen die vanaf de 's-Gravenweg in de richting van de hollandse IJssel liepen zoals de voormalige kerklaan en het Oude laantje (waar overigens zwarte elzen langs staan)

BOERDERIJEN EN TUINDERIJEN

sfeerimpressie

Langs de 's-Gravenweg in Capelle komen twee agrarische bebouwingstypen voor: veeboerderijen en tuinderswoningen. De boerderijen liggen bijna allemaal aan de noordzijde van de weg. Veeboerderijen vormen de oudste bebouwing van het gebied. Vanaf het eind van de 19de eeuw werd tuinbouw steeds belangrijker langs de 's-Gravenweg.

De boerderijen en tuinderijen hebben momenteel geen agrarische functie meer. Een aantal boerderijen heeft een nieuwe bestemming gekregen, zoals wonen, zorgboerderij, scoutcentrum, kinderboerderij of restaurant.

Bebouwing op het kavel

Een boerenkavel bestaat meestal uit een hoofdgebouw met een aantal bijgebouwen, samen op één perceel. Ze vormen een ensemble. De voorgevel van het hoofdgebouw –de boerderij met het woonhuis- is naar de 's-Gravenweg gericht. De bijgebouwen liggen verder terug van de weg, aan de zijkant of aan de achterkant van de boerderij. Alle gebouwen zijn functioneel verbonden aan een gezamenlijk erf met middenstraat. Een tuinderij kenmerkt zich door een kleinere woning met een grote schuur.

De boerderij of de tuinderswoning en de schuren zijn vrijstaande gebouwen. Ze staan een aantal meter uit de kant van de kavelsloot, waardoor je via de sloten een mooi doorzicht naar achteren hebt.

Kenmerken van de bebouwing

Boerderijen zijn meestal één laag hoog met een kap, traditioneel gezien een zadeldak (met wolfseinden). Veel boerderijen en tuinderijen zijn opgetrokken uit baksteen met een dakbedekking van pannen. Een enkele woning heeft een rieten kap. Detaillering is ingetogen en functioneel. Detaillering van de woning en wagenschuur is ambachtelijk en bedoeld als pronkstuk richting de 's-Gravenweg. Vaak is er nog een hooitas die direct achter de grote schuur staat.

Sommige boerderijen hebben een schuur in de lengterichting achter de woning. Het woonhuis staat hier, in het Zuid-Hollandse type, dwars op. Bij andere boerderijen zijn het woonhuis en de schuur in één gebouw ondergebracht. Kenmerkend voor veel van de boerderijen langs de 's-Gravenweg is de aanwezigheid van een (uitgebouwd) melkkelder, voor het maken van boter en andere zuivelproducten, met daarboven de opkamer of kaaskamer.

De inrichting van het erf

Vanaf de 's-Gravenweg kom je via de brug en de toegangsweg, vaak bestraat, bij het erf. Traditioneel is het boeren erf een plek vol bedrijvigheid. Het erf organiseert het gebruik vanuit de gebouwen: het woonhuis, de schuren, de hooiberg. De meeste entrees liggen aan het erf en de sfeer is ontspannen. Langs de zijsloten staan knotwilgen of elzen. Deze bomen dienden als windscherm en als bron van hakhout.

Op het voorterrein ligt vaak een kleine boomgaard met hoogstamvruchten: appels, peren, pruimen, soms een mispel. Voor de woning zijn oorspronkelijk leilinden geplant als zonnescherm. Dichtbij de boerderij staan nog andere nuttige bomen, zoals een walnoot of kastanje. En voor of naast de boerderij vind je de moestuin of een boerenvoortuin. De beplanting is laag, waardoor de boerderij zichtbaar is.

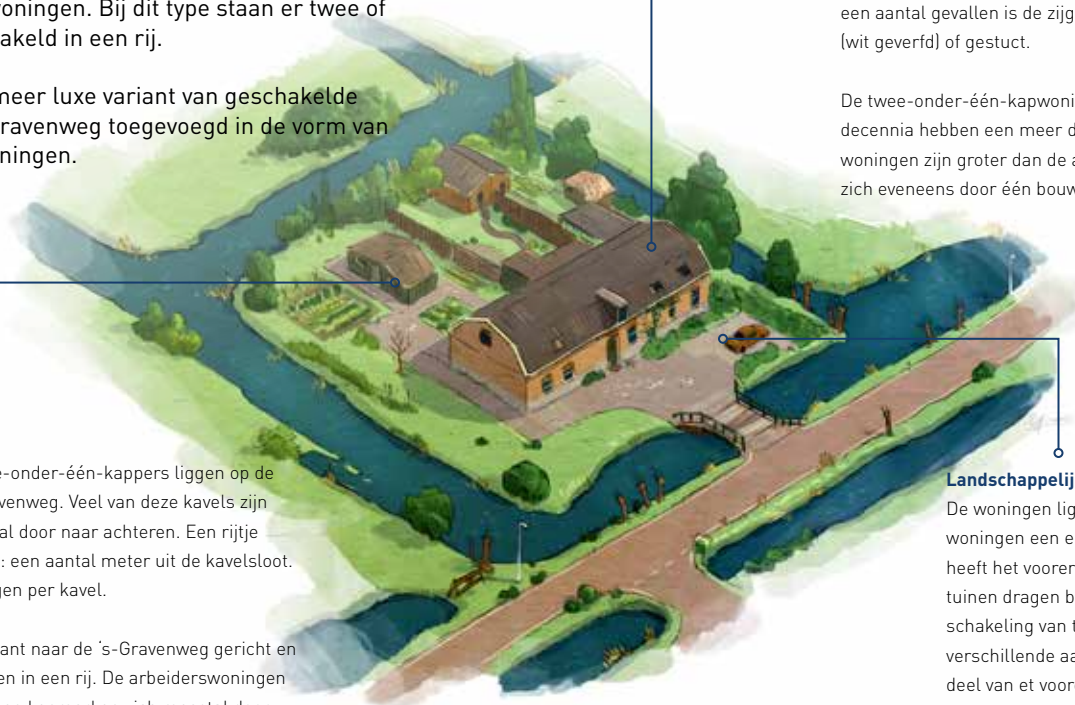

GESCHAKELDE WONINGEN

sfeerimpressie

Vanaf het eind van de negentiende eeuw verdicht het Capelse deel van 's-Gravenweg zich. Naast boeren en tuinders vestigen zich steeds meer burgers en buitenlui langs het lint. Er verschijnen nieuwe bouwtypen, waaronder de aan elkaar geschakelde arbeiderswoningen. Bij dit type staan er twee of drie woningen aangeschakeld in een rij.

Na 1900 wordt ook een meer luxe variant van geschakelde woningbouw aan de 's-Gravenweg toegevoegd in de vorm van twee-onder-één-kap woningen.

Bebouwing op kavel

De arbeiderswoningen en twee-onder-één-kappers liggen op de kop van de kavel aan de 's-Gravenweg. Veel van deze kavels zijn kort en lopen niet over helemaal door naar achteren. Een rijtje woningen staat vrij op de kavel: een aantal meter uit de kavelsloot. Er zijn een of soms twee bruggen per kavel.

De woningen zijn met de voorkant naar de 's-Gravenweg gericht en staan met twee of drie woningen in een rij. De arbeiderswoningen en twee-onder-één-kapwoningen kenmerken zich meestal door een noklijn evenwijdig aan de weg.

Kenmerken van de bebouwing

Veel arbeiderswoningen zijn relatief klein en bestaan uit één bouwlaag met een kap. De stijl is kenmerkend voor eind negentiende en begin twintigste eeuw, met een sobere architectuur en sober kleurgebruik. De woningen zijn uitgevoerd in baksteen met een rood of zwart pannendak. Vaak zijn er dakkapellen aanwezig. Soms zie je baksteendecoratie in de bogen boven de raam- en deuropeningen. In een aantal gevallen is de zijgevel of voorgevel van het rijtje gekeimd (wit geverfd) of gestuct.

De twee-onder-één-kapwoningen die zijn gebouwd in de afgelopen decennia hebben een meer divers materiaal- en kleurgebruik. Deze woningen zijn groter dan de arbeiderswoningen, maar kenmerken zich eveneens door één bouwlaag met een (hoge) kap.

Landschappelijke inrichting

De woningen liggen iets terug van de weg, waardoor voor de woningen een erf ontstaat. Bij het merendeel van de woningen heeft het voorerf van oorsprong de functie van siertuin. Deze tuinen dragen bij aan de groene beleving van de 's-Gravenweg. De schakeling van twee of drie woningen vertaalt zich soms in een verschillende aanleg van de tuinen. In een aantal gevallen is een deel van het voorerf verhard, om ruimte te maken voor parkeren. Bij voorkeur vindt het parkeren echter niet in de voortuin plaats.

De oevers van de kavels zijn vaak natuurlijk ingericht, waardoor de uitstraling van de kavels mooi aansluit bij het karakter van het slageland.

VRIJSTAANDE BEBOUWING

sfeerimpressie

Naast boeren en arbeiders vestigen zich sinds de late 19de eeuw ook 'buitenlui' langs de 's-Gravenweg. Zij voegen het type van de vrijstaande woning toe. Het type is ontstaan na 1875. Het type 'Huisje' is ontstaan na 1875. Het type is ontstaan na 1875. Het type is ontstaan na 1875.

De vrijstaande woningen nu een kleinere vorm. De kleinere woningen nu een kleinere vorm. De kleinere woningen nu een kleinere vorm.

Bebouwing op

De vrijstaande woningen nu een kleinere vorm. De kleinere woningen nu een kleinere vorm. De kleinere woningen nu een kleinere vorm.

De meeste woningen nu een kleinere vorm. De kleinere woningen nu een kleinere vorm. De kleinere woningen nu een kleinere vorm.

Kenmerken van de bebouwing

De woningen dateren uit verschillende periodes en verschillen in architectuur, maat en erfinrichting. De villa's zijn opgebouwd uit een of soms twee bouwlagen met een kap of een plat dak. De afgelopen jaren is ook een aantal unieke woningontwerpen gebouwd, die in architectuur en positionering op de kavel sterk afwijkt van de historische bebouwing en het landschappelijke karakter van de weg.

Het materiaal- en kleurgebruik is divers. Het gebruik van baksteen in verschillende kleuren is het meest voorkomend. De dakbedekking varieert. Rode en zwarte pannen zijn veelvoorkomend, rieten daken komen incidenteel voor. De materiaalkeuze zoekt in de meeste gevallen een verbinding met de omgeving. Met name de witte kleur van een aantal villontwerpen is opvallend binnen het lint.

Landschappelijke inrichting

Vanaf de 's-Gravenweg kom je met een brug bij de woning. In vergelijking met de boerderijen en arbeiderswoningen is de toegang breed en in vormgeving meer geprononceerd. Bij het merendeel van de villa's is de toegang tot het perceel afgesloten met een houten of metalen hek, soms met bak- of natuurstenen pijlers en brugleuningen.

Voor de woning ligt een ruime voortuin. Dit groen draagt bij aan de groene beleving van de 's-Gravenweg. Parkeren vindt bij voorkeur niet in de voortuin plaats. De beplanting van de voortuin is veelal hoger dan bij de boerderijen en arbeiderswoningen.

BUURTEN OP KAVELS

sfeerimpressie

De 'Stationsbuurt' – in de nabijheid van het voormalige station – is het oudste voorbeeld langs de 's-Gravenweg waarbij op een kavel meerdere woningen achter elkaar werden gebouwd. Het buurtje werd tussen 1925 en 1928 gebouwd door een lokale timmerman, voor arbeiders en kruideniers.

In latere jaren zijn in het 's-Gravenweggebied nog twee buurten op een kavel gebouwd. Kenmerkend is dat het om een kleinschalig buurtje met slechts enkele woningen gaat.

Bebouwing op kavel

Bij een buurt op een kavel liggen er meerdere woningen achter elkaar, in een rechte lijn of verspringend ten opzichte van elkaar. De gevel van de woning aan de kop van de 's-Gravenweg is naar de weg gericht. De woningen daarachter richten zich of naar de 's-Gravenweg of naar de weg op de kavel. In de Stationsbuurt zijn er rijtjes van twee of (oorspronkelijk) vier woningen; in de twee andere, modernere buurtjes zijn de woningen vrijstaand. De woningen liggen gezamenlijk op één kavel. Aan weerszijden zijn de kavelsloten nog zichtbaar waardoor de oorspronkelijke kavel herkenbaar blijft.

Landschappelijke inrichting

De woningen zijn toegankelijk via een gedeelde brug en een weg op de kavel, die doorloopt tot de achterste woningen. De woningen hebben een gedeelde parkeerplaats op de kavel of er zijn garages bij de woningen. De Stationsbuurt is openbaar toegankelijk; de twee recentere buurtjes zijn afgesloten door een hek aan het begin van de kavel.

De eerste woningen liggen iets terug vanaf de 's-Gravenweg waardoor op de kop van de kavel een groene voortuin ontstaat. De beplanting aan de voorzijde varieert. Bij voorkeur wordt de beplanting laag gehouden zodat het zicht op de eerste woning op de kavel gehandhaafd blijft. De houten beschoeiing is laag waardoor de tuinen glooiend aflopen naar het water.

Kenmerken van de bebouwing

De woningen in de Stationsbuurt zijn kleinschalig en in architectuur vergelijkbaar met de typologie van de arbeiderswoningen. De woningen zijn van baksteen met een rood of zwart pannendak. Twee woningen in de Stationsbuurt zijn wit gekeimd.

Bij beide moderne buurten is de schaal van de woningen veel groter. Het gaat in beide gevallen om villabouw van een en twee bouwlagen met overstekende kappen.

VILLAPARKEN

sfeerimpressie

Het villapark lijkt op het type 'buurt op een kavel', maar het villapark is wat grootschaliger en bestaat uit meer woningen.

In het 's-Gravenweggebied zijn op dit moment drie villaparken aanwezig: het 's-Gravenpark (jaren vijftig), de 's-Gravendreef (1996) en het Wegelingpark (2010).

Bebouwing op kavel

Villapark 's-Gravendreef bestaat uit één lang kavel met daarop meerdere woningen achter elkaar. Bij het 's-Gravenpark en het Wegelingpark zijn enkele kavels samengevoegd waarbij een deel van de sloten tussen de kavels is gedempt. Vanwege de beleving van het landschap is behoud van de sloten echter het uitgangspunt. Kenmerkend voor de villaparken is dat het gehele kavel gevuld is met woningen: vanaf de 's-Gravenweg tot aan de Ringvaart.

De percelen in het 's-Gravenpark zijn ruim, met veel groen rondom de vrijstaande woningen. De woningen verspringen ten opzichte van elkaar waardoor een ruimtelijk gevoel behouden is. De twee-onder-een-kapwoningen en villa's aan de 's-Gravendreef zijn in een rij achter elkaar gesitueerd. Tussen de woningen is weinig ruimte waardoor de openheid van het slagenlandschap met doorzichten naar het achterland hier nauwelijks nog beleefbaar is. De historische relatie tussen kavel en bebouwing blijft behouden met een woningen op de kop van de kavel die is georiënteerd op de 's-Gravenweg.

Landschappelijke inrichting

De villaparken worden ontsloten via de 's-Gravenweg; het 's-Gravenpark is ook toegankelijk via een fietsbrug vanaf de Bermweg. De kavels van het 's-Gravenpark en de 's-Gravendreef zijn vanaf de 's-Gravenweg toegankelijk via een brug. Bij het Wegelingpark is de brug vervangen door een brede duiker. Het oversteken van de wetering naar de kavel is hierdoor minder ervaarbaar.

Het groen op de kavel wordt bepaald door de siertuinen bij de woningen. De beplanting is divers. Opvallend zijn de hagen die het merendeel van de percelen aan het 's-Gravenpark en de percelen in het Wegelingpark aan de voorzijde afsluiten. De tuinen krijgen daardoor een besloten karakter. De beplanting van de tuinen van de woningen aan de 's-Gravenweg is echter laag gehouden met veel gras waardoor het zicht op de woningen behouden is. De houten beschoeiing is laag of nauwelijks zichtbaar.

Kenmerken van de bebouwing

De architectuur van de villaparken is kenmerkend voor hun bouwtijd. De vroeg naoorlogse woningen van het 's-Gravenpark zijn individuele vaak modernistische ontwerpen, van de hand van verschillende architecten. Het zijn woningen van een of twee bouwlagen met plat dak of kap. De architectuur van de 's-Gravendreef en het Wegelingpark is uniformer: de woningen zijn in dezelfde stijl opgetrokken.

Het materiaal- en kleurengebruik verschilt per villapark. Het verschil in architectuurstijl bepaalt het materiaal en kleurgebruik en geeft de villaparken elk hun eigen karakter.

VOORBEELD

Kaveltype Vrijstaande bebouwing

Klassieke woning

- Fors volume 2 lagen met kap
- Hoofdvolume krap op kavel
- Bijgebouw tot op erfscheiding
- Voorerf vol met grind
- Parkeren op voorerf
- Hoge beschoeiingen

- Hoofdvolume is kavel vullend
- Volume is 1 massa
- Gebiedsvreemde hoge haagbeplanting op voorerf
- Hoog dicht hek op de brug
- vlakke en technische detaillering
- witte kleur te aanwezig in omgeving

Moderne patio woning

Klassieke woning

- Inpasbaar volume 1 laag met hoge kap
- Hoofdvolume ruim op kavel
- Bijgebouw tot op erfscheiding
- Voortuin met gebiedseigen beplanting
- Parkeren op voorerf is in gegroend
- Natuurlijke beschoeiingen

- Hoofdvolume staat vrij op kavel
- Volume is samengesteld
- Voortuin met gebiedseigen beplanting
- Laag open hek achter de brug
- ambachtelijke detaillering
- witte kleur ondergeschikt

Moderne patio woning

STIJLGIDS VOOR HET 'S-GRAVENWEGGEBIED

Deze stijlguide komt voort uit de ambities zoals verwoord in de Gebiedsvisie Landelijk Capelle en dient als het beeldkwaliteitplan voor de 's-Gravenweg. Dit beeldkwaliteitplan is vastgesteld op [.....] door de gemeenteraad.

colofon

Gemeente Capelle aan den IJssel
Rivierweg 111
2903 AR Capelle aan den IJssel

Postbus 133
2900 AC Capelle aan den IJssel

Telefoon: (010) 2848457
info@capelleaandenijssel.nl
www.capelleaandenijssel.nl

Opgesteld door de afdeling Stadsontwikkeling onder regie van Roelant ten Kate, Beleidsspecialist Ruimtelijke Kwaliteit en Erfgoed.

Opmaak door Gijsje Jacobs en Roelant ten Kate.
Illustraties door Govert van der Heijden.

Dit is een uitgave van de gemeente Capelle aan den IJssel.
Aan deze uitgave kunt u geen rechten ontleen.